

никами: тонкостінний оплодень характерний для зразка 2, більш товстостінні з щільною стінкою – для зразка 1 та ‘Чорні очі’. Поверхня оплодня має особливість: гладенька поверхня – для плодів зразка 2, для інших зразків помірно шерехаті. Забарвлення оплоднів зрілих плодів світле однотонне, без антоціанового відтінку, незрілих – помірно зелене. Насіння зразків мають еліптичну форму, однотонне світле забарвлення, вторинне забарвлення біля рубчика: у насіння сорту ‘Чорні очі’, – чорне, зразка 1 – оливкове, зразка 2 – бежеве. Найбільша довжина насіння характерна для сорту ‘Чорні очі’, найменші – зразка 2 (10,58 та 6,78 мм відповідно), така ж особливість характерна і для маси (0,28 та 0,10 г відповідно).

Плоди сорту ‘Графіня’ мають середні за довжиною (19,58 см) та шириною (0,88 см) плоди. Частка кількості насіння становить 86,0% до кількості насінних зачатків. Особливістю є ламкість плодів, зрілі плоди мають світле однотонне забарвлення, незрілі – інтенсивне зелене забарвлення. Маса плодів становить 3,35 г, при цьому частка маси насіння складає 83,9%. Насіння має інтенсивне однотонне чорне забарвлення без вторинного забарвлення.

Для плодів *Vigna unguiculata* L. ssp. *cylindricus* сорту ‘Руего’ характерні циліндричні плоди з довжиною 13,63 та шириною 0,78 см. Кількість насіння становить 13,35 шт., що складає 89% від кількості насінних зачатків. Маса плоду становить 2,11 г, на насіння припадає 77,3%. Забарвлення плоду темне з антоціаном, поверхня шерехата. Насіння довжиною 7,3 мм, масою 0,13 г, еліптичне, забарвлення однотонне бордове.

Плоди *Vigna caracalla* мають найменші плоди, довжина яких сягає 6,91, а ширина 0,57 см, за формою циліндричні, кількість насіння становить 6,6 шт., що складає 79,0% від кількості насінних зачатків. Плоди цупкі, оплодень бобів щільні, забарвлення зрілих плодів світле однотонне, незрілих – інтенсивне зелене. Маса плодів становить 0,56 г, частка насіння становить 78,6%. Насіння мають довжину 6,25 мм, масу 0,07 г, еліптичне, забарвлення однотонне бордове, вторинне забарвлення біля рубчика біле.

Таким чином, сортимент зразків вігні дозволяє дослідити їх морфо-біологічні особливості, екологічні властивості та продуктивність в умовах Південного Степу України.

УДК 633.34:631.526.32:631.559

**Михайлик С. М.**, к. с.-г. н., ст. науковий співробітник відділу експертизи на придатність до поширення сортів рослин

**Топчій О. В.**, к. с.-г. н., завідувачка лабораторії показників якості сортів рослин

**Сонеч Т. Д.**, завідувач сектору технічних, кормових та олійних сортів рослин відділу експертизи на придатність до поширення сортів рослин

**Смутьська І. В.**, завідувач сектору зернових, зернобобових та круп'яних сортів рослин відділу експертизи на придатність до поширення сортів рослин

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: svetlana.nik2519@gmail.com

## АГРОБІОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НОВИХ СЕРЕДНЬОСТИГЛИХ СОРТІВ СОЇ КУЛЬТУРНОЇ (*GLYCINE MAX* (L.) MERRILL)

Соєа (*Glycine max* (L.) Merrill) є цінною білково-олійною культурою, яка має широкий спектр використання в кормовиробництві, харчовій промисловості, для технічних цілей та в медицині. В останні роки соєа міцно утримується в сівозміні українських аграріїв. Вона залишається однією з цінних культур в товарному сільськогосподарському виробництві, завдяки рентабельності, високій продуктивності та цінним якісним показникам (вмісту олії та білка). Це гарний попередник, який завдяки бульбачковим бактеріям накопичує азот у ґрунті. Соєа вирощують в усіх ґрунтово-кліматичних зонах України. У 2022 році в Україні, з площі 1,5 млн. га, зібрано 3,6 млн. т сої. Середня урожайність сої становила 2,4 т/га. Найвищу врожайність отримано у Тернопільській області – 2,9 т/га. Зважаючи на глобальні зміни клімату, особливого значення набуває добір сортів відповідно до конкретних ґрунтово-кліматичних умов з високим ге-

нетичним потенціалом продуктивності та реалізації фотосинтетично-активної радіації, підвищеною посухостійкістю, жаростійкістю, морозостійкістю, зимостійкістю, стійкістю до хвороб та шкідників.

Метою дослідження є комплексне вивчення та оцінювання нових сортів сої культурної середньої групи стиглості за основними господарсько-цінними показниками. Дослідження проводили впродовж 2021 та 2022 років на філіях Українського інституту експертизи сортів рослин у чотирьох пунктах дослідження зони Полісся та по три пункти у зонах Лісостепу та Степу. Польові дослідження та оцінку урожайності здійснювали відповідно до чинних методик проведення кваліфікаційної експертизи сортів рослин на ПСП в Україні.

Результати. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні станом на 19.07.2023 року нараховує 311 сортів сої культурної – від ультраскоростиглих до пізньостиглих, з

них 59% іноземної селекції. Частка сортів іноземної селекції в останні роки зростає.

За результатами польових та лабораторних досліджень, у 2023 році рекомендовано до виникнення майнового права інтелектуальної власності на поширення сортів рослин вісім середньостиглих сортів сої культурної, з яких чотири сорти вітчизняної селекції ('Зміна', 'Королева', 'Одеситка', 'Славна') та чотири сорти – іноземної ('GMAX 8132', 'GMAX 8004', 'OAC Almond', 'OAC Attika').

Сорт 'Зміна' рекомендовано для вирощування у зонах Степу і Лісостепу. Середня врожайність за роки дослідження становила у зоні Степу 2,61 т/га і Лісостепу – 3,15 т/га. Висота рослин 60,2–79,0 см, маса 1000 насінин 144,4–178,6 г. Сорт має середній вміст білка 40,0–41,7% та середній вміст олії 19,3–21,3%.

Сорт 'Королева' рекомендовано для вирощування у зонах Степу, Лісостепу і Полісся. Середня врожайність за роки дослідження становила у зоні Степу 2,33 т/га, Лісостепу – 3,33 т/га, Полісся – 2,81 т/га. Висота рослин – 64,3–95,1 см, маса 1000 насінин – 135,6–167,2 г. Сорт має середній вміст білка у всіх зонах вирощування – 36,4–40,4%; високий вміст олії у зонах Степу і Полісся – 22,6–23,7% та середній у зоні Лісостепу – 21,4%.

Сорт 'Одеситка' рекомендовано для вирощування у зоні Степу. Середня врожайність за роки дослідження становила 2,40 т/га. Висота рослин – 74,0 см, маса 1000 насінин – 165,2 г. Сорт має середній вміст білка – 42,2% та середній вміст олії – 19%.

Сорт 'Славна' рекомендовано для вирощування у зонах Степу і Полісся. Середня врожайність за роки дослідження становила у зоні Степу 2,49 т/га і Полісся – 2,80 т/га. Висота рослин 58,7–79,4 см, маса 1000 насінин 142,2–146,3 г. Сорт має середній вміст білка 35,3–35,4% та високий вміст олії 22,8–24,3%.

Сорт 'GMAX 8004' рекомендовано для вирощування у зонах Степу, Лісостепу і Полісся. Врожайність сорту сягала 3,06–3,58 т/га залежно від зони вирощування. Висота рослин – 64,7–

102,0 см, маса 1000 насінин – 130,2–161,1 г. Сорт має середній вміст білка у зонах Лісостепу і Полісся 38,3 – 38,9% та низький вміст у зоні Степу – 34,3%; високий вміст олії у зоні Степу – 23,8% та середній у зонах Лісостепу і Полісся 20,5–20,6%.

Сорт 'GMAX 8132' рекомендовано для вирощування у зоні Степу. Врожайність сорту становила 2,44 т/га. Висота рослин – 62,0 см, маса 1000 насінин – 157,3 г. Сорт має середній вміст білка – 36,9% та високий вміст олії – 23,1%.

Сорт 'OAC Almond' рекомендовано для вирощування у зонах Степу, Лісостепу і Полісся. Середня врожайність за роки дослідження становила у зоні Степу 2,99 т/га, Лісостепу – 3,43 т/га, Полісся – 3,31 т/га. Висота рослин – 61,5–85,6 см, маса 1000 насінин – 167,2–202,0 г. Сорт має середній вміст білка у всіх зонах вирощування – 35,3–39,1%; високий вміст олії у зонах Степу і Полісся – 23,6–24,4% та середній у зоні Лісостепу – 22,0%.

Сорт 'OAC Attika' рекомендовано для вирощування у зонах Степу, Лісостепу і Полісся. Середня врожайність за роки дослідження становила у зоні Степу 3,02 т/га, Лісостепу – 3,91 т/га, Полісся – 3,42 т/га. Висота рослин – 68,6–89,6 см, маса 1000 насінин – 190–230,1 г. Сорт має середній вміст білка у всіх зонах вирощування – 37,5–42,1%; високий вміст олії у зонах Степу і Полісся – 22,3–22,8% та середній у зоні Лісостепу – 20,6%.

Всі сорти характеризуються високою стійкістю до вилягання, обсіпання, посухи та до пероноспорозу, аскохітозу, бактеріозу, септоріозу, фузаріозу.

Висновок. За результатами досліджень встановлено, що сорти сої культурної 'GMAX 8004', 'Королева', 'OAC Almond', 'OAC Attika' рекомендовані для вирощування у степовій, лісостеповій та поліській зонах; сорти 'GMAX 8132' та 'Одеситка' рекомендовані для зони Степу. Сорт 'Зміна' рекомендовано вирощувати у зонах Степ і Лісостеп, а сорт 'Славна' – у зонах Степ і Полісся. Найкращі показники якості насіння за вмістом білка має насіння, отримане в зоні Лісостепу, а за вмістом олії – у Степу.